

Tarminfektioner och tarmutbrott

Björn Andersson - Smittskyddssjuksköterska

Malin Tihane - Smittskyddssjuksköterska

Joanna Nederby Öhd – Epidemiolog

Agenda

- Tarmsjukdomar i smittskyddslagen
- Statistik
- Smittspårning
- Hur vi önskar att ni handlägger de olika tarmsjukdomarna
- Sammanfattning - Take home message
- Utbrottsutredningar



Anmälningsspliktiga och smittspårningspliktiga sjukdomar

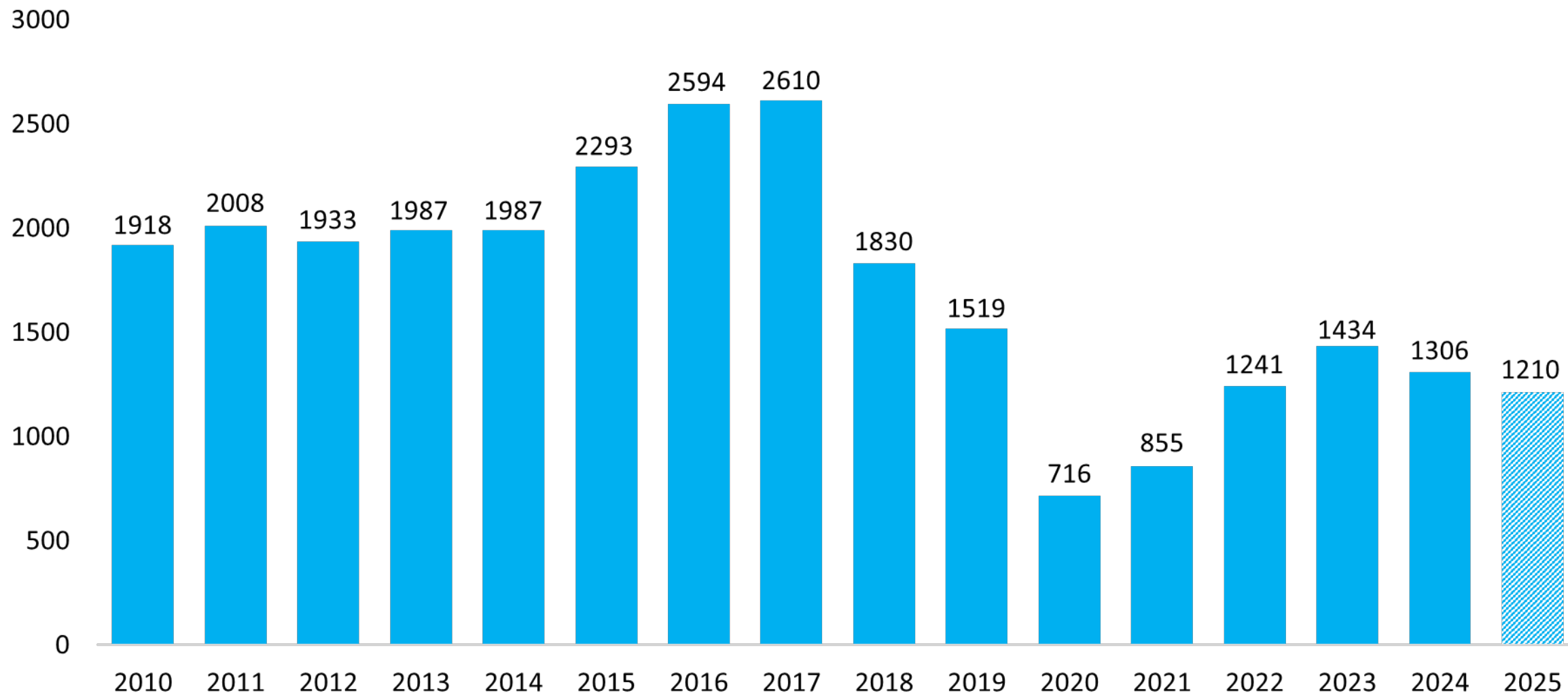
- Cryptosporidium
- Entamoeba histolytica
- Yersinia
- Vibrioinfektion exkl. kolera
- Listeria



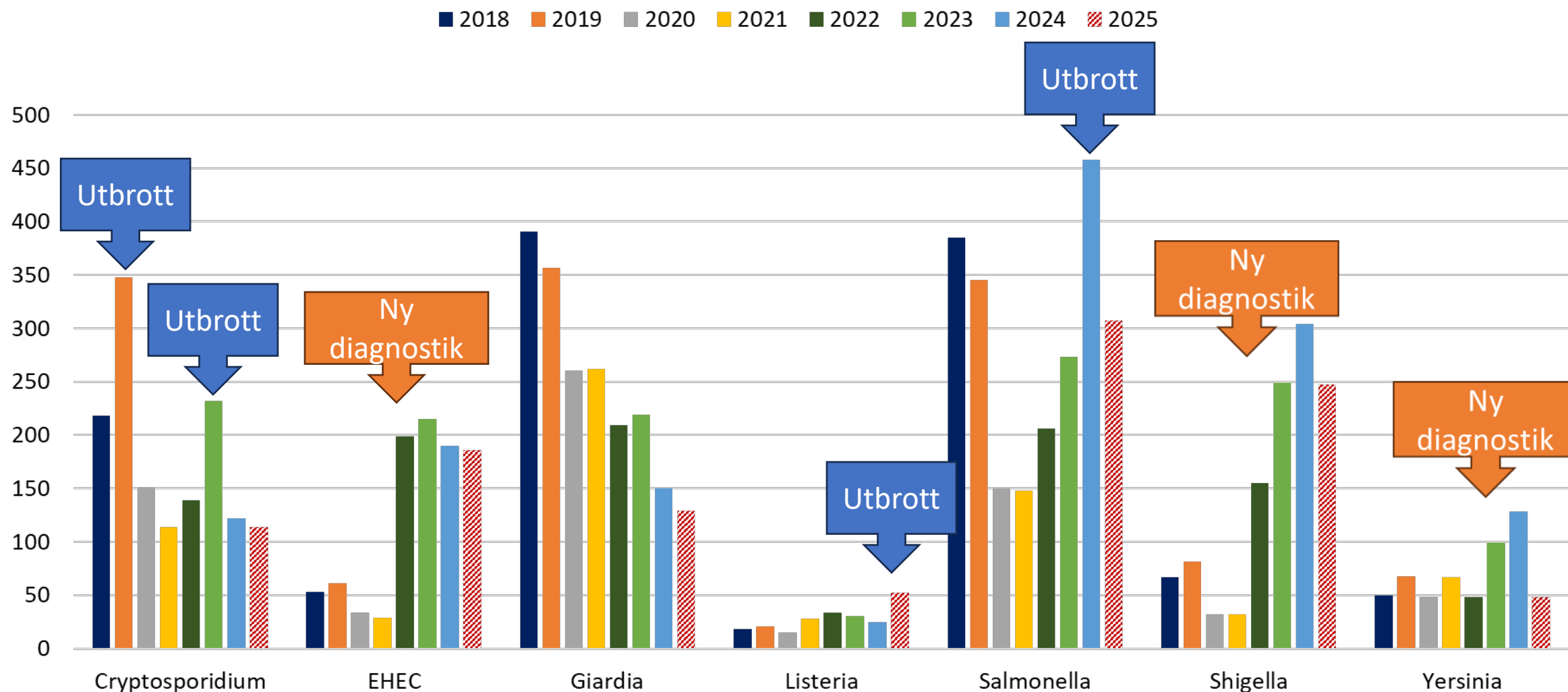
Allmänfarliga tarmsjukdomar

- Campylobacter
- EHEC
- Giardia
- Kolera
- Salmonella
 - Tyfoidfeber
 - Paratyfoidfeber
- Shigella

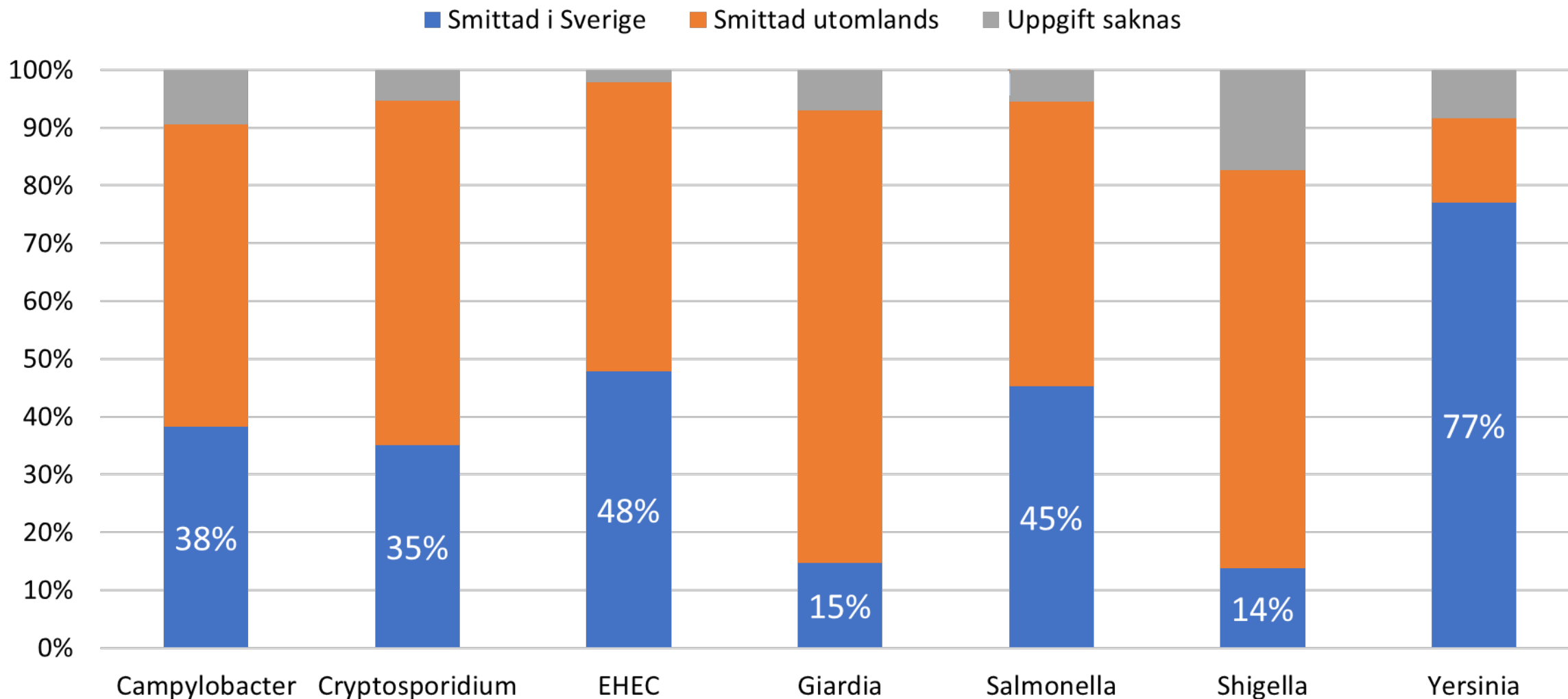
Antalet anmälda fall av campylobacterinfektion, 2010–vecka 45 2025 Stockholms län



Antalet anmälda fall av magtarminfektioner 2018–vecka 45 2025 Stockholms län



Antalet anmälda fall av magtarminfektioner uppdelat på angett smittland, vecka 1–vecka 45 2025 Stockholms län



Smittvägar



Fekal-oral smitta

Direktkontakt

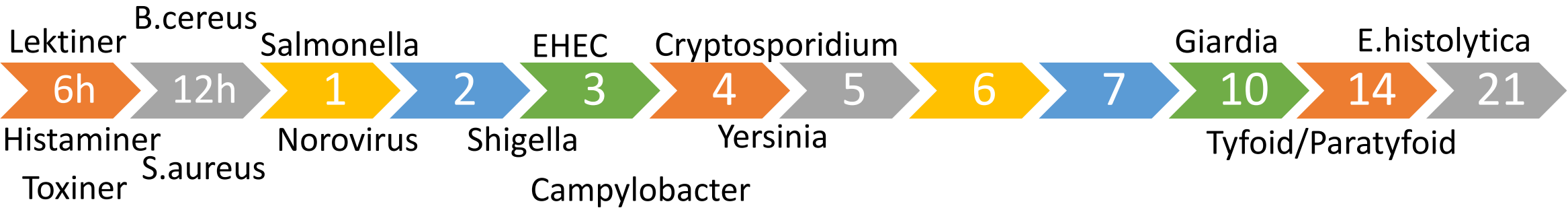
Mat och dryck

Badvatten

Djurkontakt

Sexuell kontakt

Inkubationstid



Infektionsdoser (dos-respons)

Agens	Smittdos
Yersinia	10000 – 1000000
Salmonella	10 – 1000000
Campylobacter	500 – 10000
Shigella	10 – 200
EHEC	10 – 100
Cryptosporidium	10 – 100
Giardia	10 – 100
E.histolytica	10 – 100



Smittspårning

- Från vem/av vad har patienten smittats?
- Vilka andra kan ha smittats från samma källa?
- Till vilka kan smittan ha förts vidare?
- Vilka åtgärder krävs för att förhindra fortsatt smittspridning?



Frågor av intresse för smittskyddet

- Har patienten varit utomlands? Tänk på inkubationstider
- Fler sjuka
- Restaurangbesök
- Eventuell förskola
- Djurkontakt



Källa: ECDC

Frågor av intresse för er som kliniker

- Går patienten på förskola
- Har patienten ett riskyrke
- Finns det förskolebarn eller riskyrken i hushållet
- Oavsett smittland är smittspårningen alltid densamma för er



Smittspårning vid tarminfektioner för behandlande läkare

- Smittspårning innebär att se om någon annan i hushållet behöver provtas
 - Smittskyddet gör intervjuer och skickar enkäter för att identifiera smittkälla i vissa fall
 - Ni har ingen instans att remittera tarmsmittspårning till
 - Ni får ibland remisser för smittspårning, t ex om indexpersonen diagnostiserats på en akutmottagning, närakut eller barnmottagning
 - Remisser för uppföljande provtagning vid avstängning enl SML
-

Riskyrken

**Personer som yrkesmässigt
bereder eller hanterar
oförpackade livsmedel**



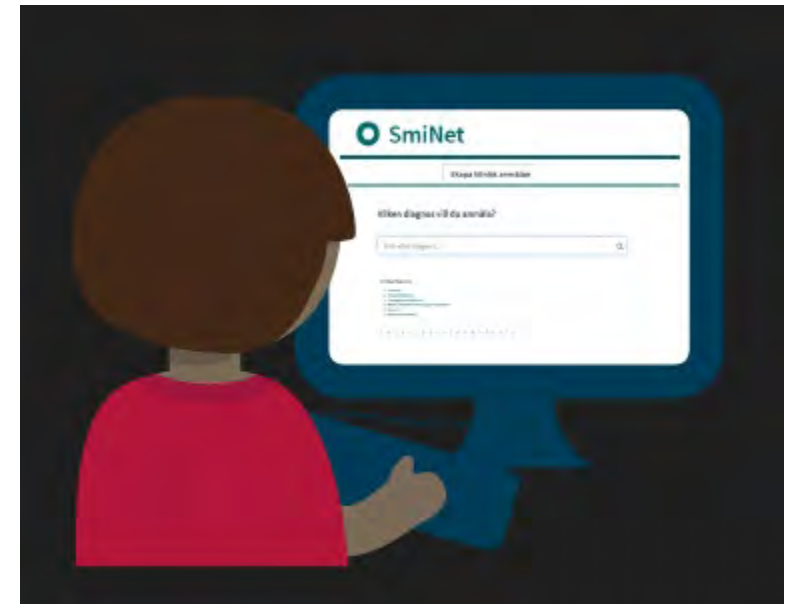
Foto: Maskot bildbyrå



**Personer som
yrkesmässigt vårdar
spädbarn eller patienter
med gravt nedsatt
immunförsvar**

Vad vi önskar på sminetanmälan

- Om ni får reda på att många är sjuka t ex efter ett restaurangbesök
- Telefonnummer till patient alt vårdnadshavare
- Förskolans namn om barnet varit där med symtom
- Insjukningsdatum
- Att smittspårning är påbörjad
- Att förhållningsregler är givna
- Vid utlandssmitta, ange:
 - Smittland
 - Insjukningsdatum
 - Hemkomstdatum



Tarmpatogener

- För att stoppa smittspridningen i samhället och för att kunna identifiera smittkällor är provtagning vid inhemska tarminfektioner mycket viktigt
 - Ange alltid smittland på lab.remissen
-



Cryptosporidium

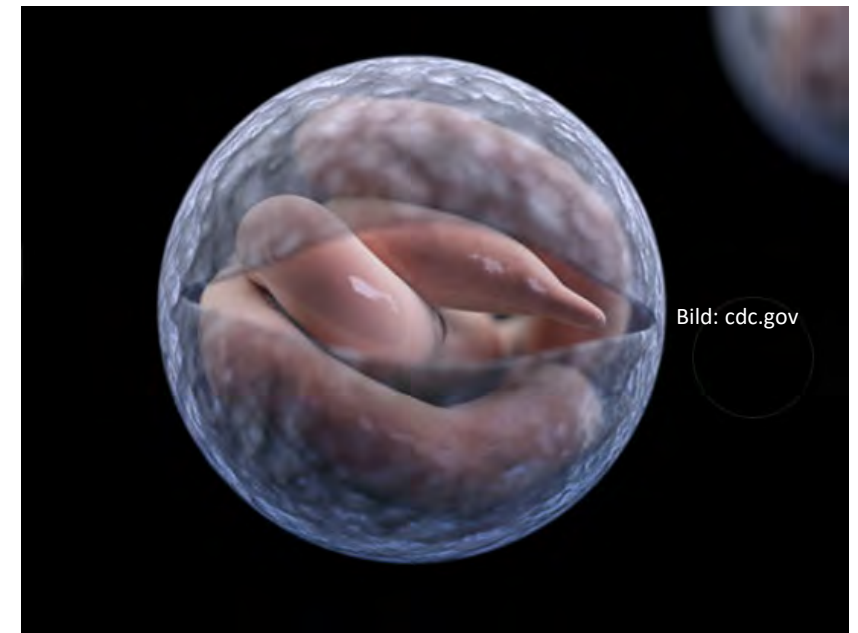
Cryptosporidiuminfektion

Om sjukdomen

- Inkubationstid 2-7 dagar (14 dagar)
- Låg infektionsdos
- Vattentunna diarréer

Smittväg

- Mat eller dryck
- Dricksvatten
- Bad i bassäng/sjö
- Smittar från person till person, även sexuellt
- Direktkontakt med sjuka djur



Cryptosporidiuminfektion - smittspårning

Provta kontakter med symtom
ange gärna i klinisk anmälan till Sminet om fler blivit
sjuka efter ett restaurangbesök eller dylikt.

Vid inhemsk smitta fråga efter

- Djurkontakt?
- Bassängbad?
- Egen brunn?



Salmonella



Salmonella

Om sjukdomen

- Inkubationstid 12-48 tim (6-72 tim)
- Smittdos 10-10000000
- Feber, diarré, kräkningar

Smittväg

- Mat eller dryck
- Zoonos, tänk på husdjur
- Dricksvatten
- Smittar från person till person är ovanligt



Bilder: cdc.gov

Salmonella - smittspårning

Provta kontakter med symtom

Inom hushållet: provta symptomfria personer med riskyrke

Ange gärna i klinanmälan om fler blivit sjuka efter ett restaurangbesök eller dylikt.

Vid inhemsk smitta fråga efter

- Misstänkt mat?
- Restaurangbesök?
- Zoonos, tänk på husdjur



Salmonella - smittspårning

- Personer med **riskyrrken** ska lämna ett negativt fecesprov innan återgång till ordinarie arbetsuppgifter
- Barn kan återgå till **förskolan** när de är stabilt symtomfria utan kontrollprov

Om föräldrar anger att fler barn är magsjuka på förskolan, ring till oss på smittskyddet.

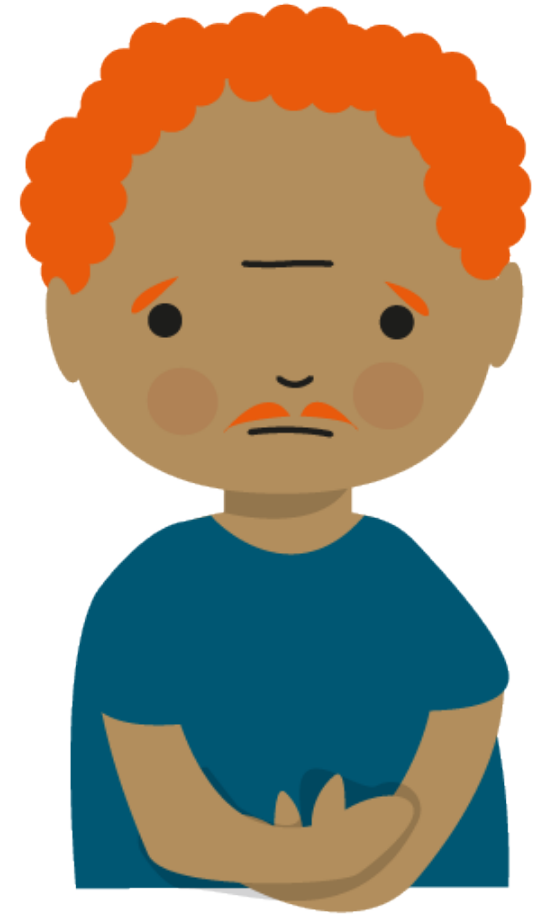




Yersinia, Campylobacter och Giardia

Yersiniainfektion

- Inkubationstid: 2-7 dagar (1-10 dagar)
- Smittdos okänd men est. 10000 – 1 milj
- 30% diagnosticerade är barn <5år
- Symtom: diarré, kräkningar och buksmärtor
- Zoonos - viktigaste reservoar är grisar
- Person till person smitta ovanligt
- Tillväxer i livsmedel

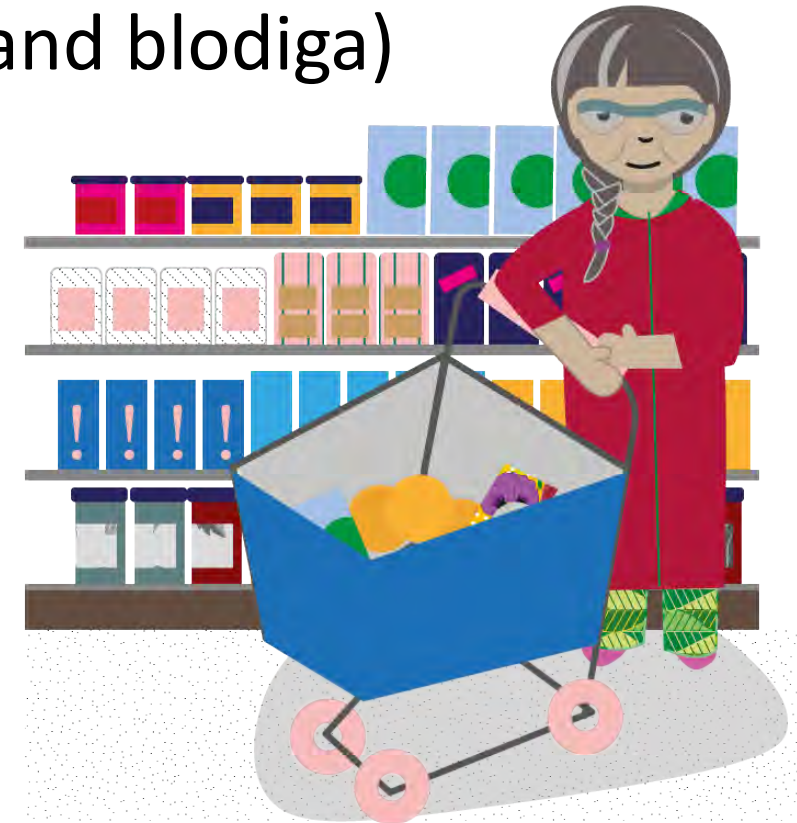


Yersiniainfektion - smittspårning

- Fler sjuka i omgivningen? → provta kontakter med symtom
 - Inhemsk smitta?
 - *Yersinia enterocolitica* biotyp 1A
 - Troligtvis apatogen
 - Ej anmälningspliktig
-

Campylobacterinfektion

- Inkubationstid: 2-6 dagar (1-10 dagar)
- Feber, magsmärtor, kräkningar, diarréer (ibland blodiga)
- Zoonos - fågel, nöt, får, hund, katt, gris
- Sprids via livsmedel, opastöriserade produkter och kontaminerat vatten
- Ovanligt med person till person-smitta
- Tillväxer inte i livsmedel



Campylobacterinfektion - smittspårning

- Fler sjuka i omgivningen? → provta kontakter med symtom
 - Inhemsk smitta?
 - Misstänkt smittkälla
 - Restaurangbesök?
-

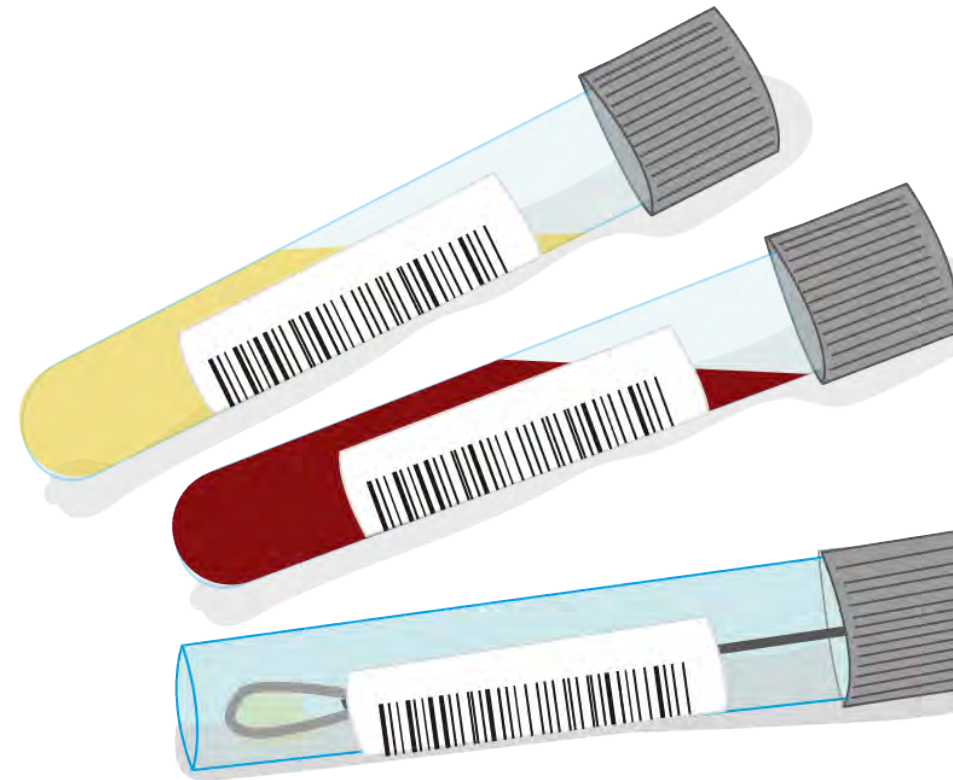
Giardia

- Inkubationstid 7-10 dagar (14 dagar)
 - Diarréer som kommer och går, magont, gaser
 - Viktigt att upptäcka hos barn, ev långvariga besvär
 - Fekal-oral smitta, men kan även smitta sexuellt
 - Person till person-smitta vanligt
-



Giardia - smittspårning

- Fler sjuka i omgivningen?
Provta kontakter med symtom
- Inom hushållet?
Provta symptomfria förskolebarn +
personer med riskyrke



Cryptosporidium, Yersinia, Campylobacter och Giardia

- **Personer inom riskyrken** kan återgå till sitt arbete när de är stabilt symtomfria
 - **Förskolebarn** kan återgå till förskolan när de är stabilt symtomfria
-

EHEC



Ehec

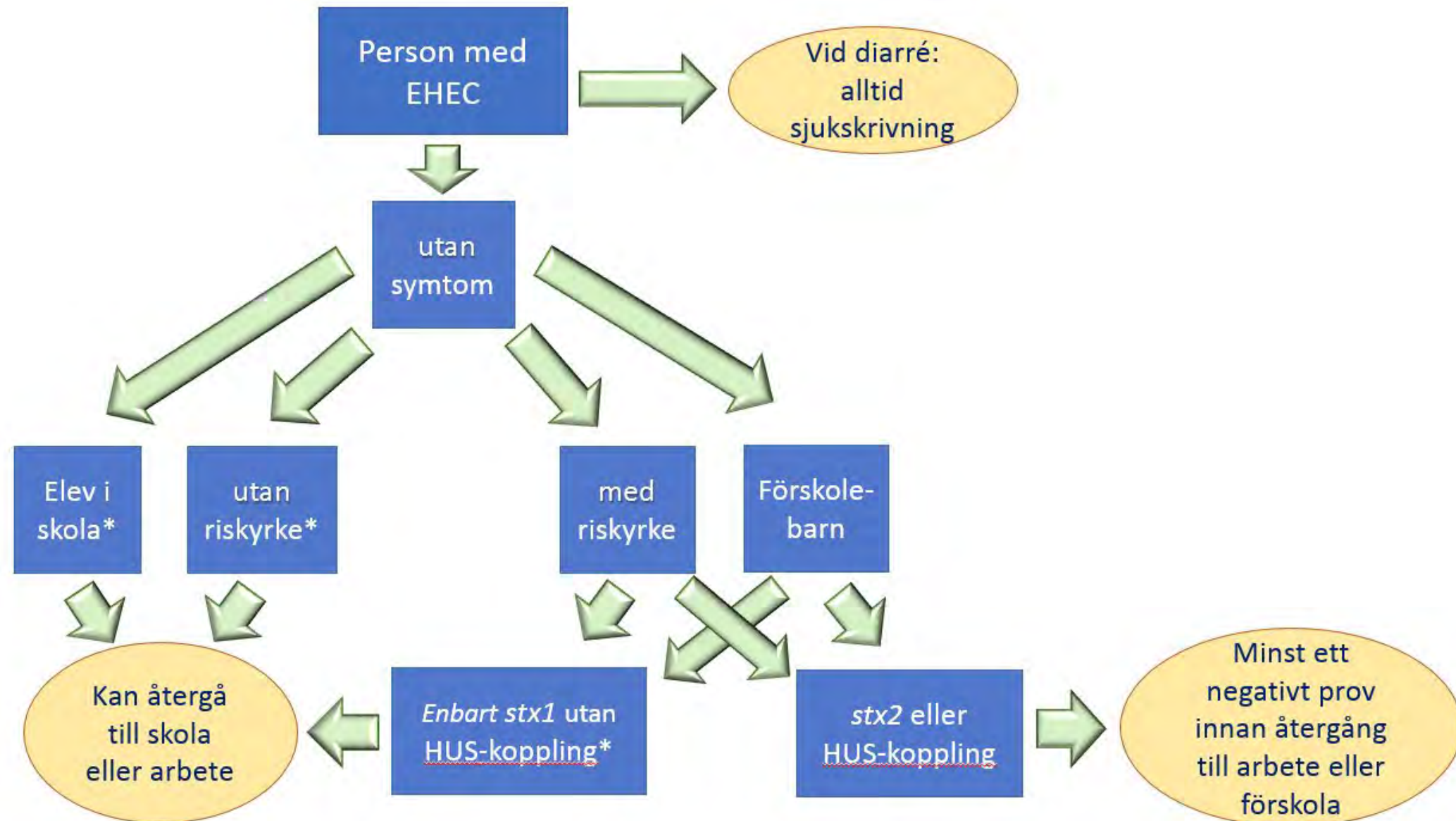
- Låg feber
- Blodiga diarréer, magkramper
- Låg smittdos
- Inkubationstid 2-3 dygn
- Zoonos
- Ovanlig, men hittas oftare med multiplex-pcr
- Orsak till inhemska utbrott
- Dödsfall



Vtx1/Stx1 Vtx2/Stx2

- Ehec bildar toxiner
- De med enbart Vtx2/Stx2 är mer förenligt med allvarlig komplikation, framförallt om eae-gen är positiv
- Finns endast Vtx1/Stx1 så provtas endast de hushållskontakter med symptom





HUS hemolytisk uremiskt syndrom

- **Hemolytisk anemi** sönderfall av röda blodkroppar.
 - **Trombocytopeni** brist på trombocyter ger ökad blödningsbenägenhet, blödningar i slemhinnor, urinvägar och CNS.
 - **Uremi** nedsatt njurfunktion. Njurskadan beror på trombosor, blodproppar, i de allra minsta kärlen.
-

Shigella



Shigella

- Hög feber
- Diarréer (ibland blodiga), magkramper
- Låg smittdos
- Inkubationstid 2-3 dygn (1-7 dygn)
- Människan är enda reservoaren av betydelse



Foto: Maskot bildbyrå

Multiplex-pcr ger resultat av misstänkt EIEC/Shigella
Ca. 30-40% kan isoleras som shigella

Shigella - hemma från jobb och skola?

- Alltid hemma vid symtom
- Stabilt symtomfri åter till arbete/skola
- Förskolebarn och riskyrken med **isolerad** shigella ska lämna minst **ett** negativt prov före återgång till förskola och arbete
- Förutsatt att de fått adekvat antibiotikabehandling
- Provet ska tas **en** vecka efter avslutad kur
- Ingen antibiotikabehandling, **tre** negativa prover måste lämnas, tagna **tre** olika dagar



Diagnos	Provta kontakter med symtom	Provta symtomfria närstående med riskyrke	Provta symtomfria förskolebarn inom hushållet
Campylobacter	JA		
Cryptosporidium	JA		
Yersinia	JA		
Salmonella	JA	JA	
Tyfoid/Paratyfoid	JA	JA	JA
EHEC	JA	JA	JA
Shigella	JA	JA	JA
Entamoeba histolytica	JA	JA	JA
Giardia	JA	JA	JA

Sammanfattning - take home message

- Provta, framförallt inhemska fall, annars missar vi utbrott
- Smittspåra, alla med symtom, ibland symtomfria, förskolebarn och riskyrken
- Gör sminetanmälan, fyll i telefonnummer till patient eller anhörig
- Skriv smittland (om ni vet) på labbremissen
- Tänk inkubationstider



Utbrottshantering

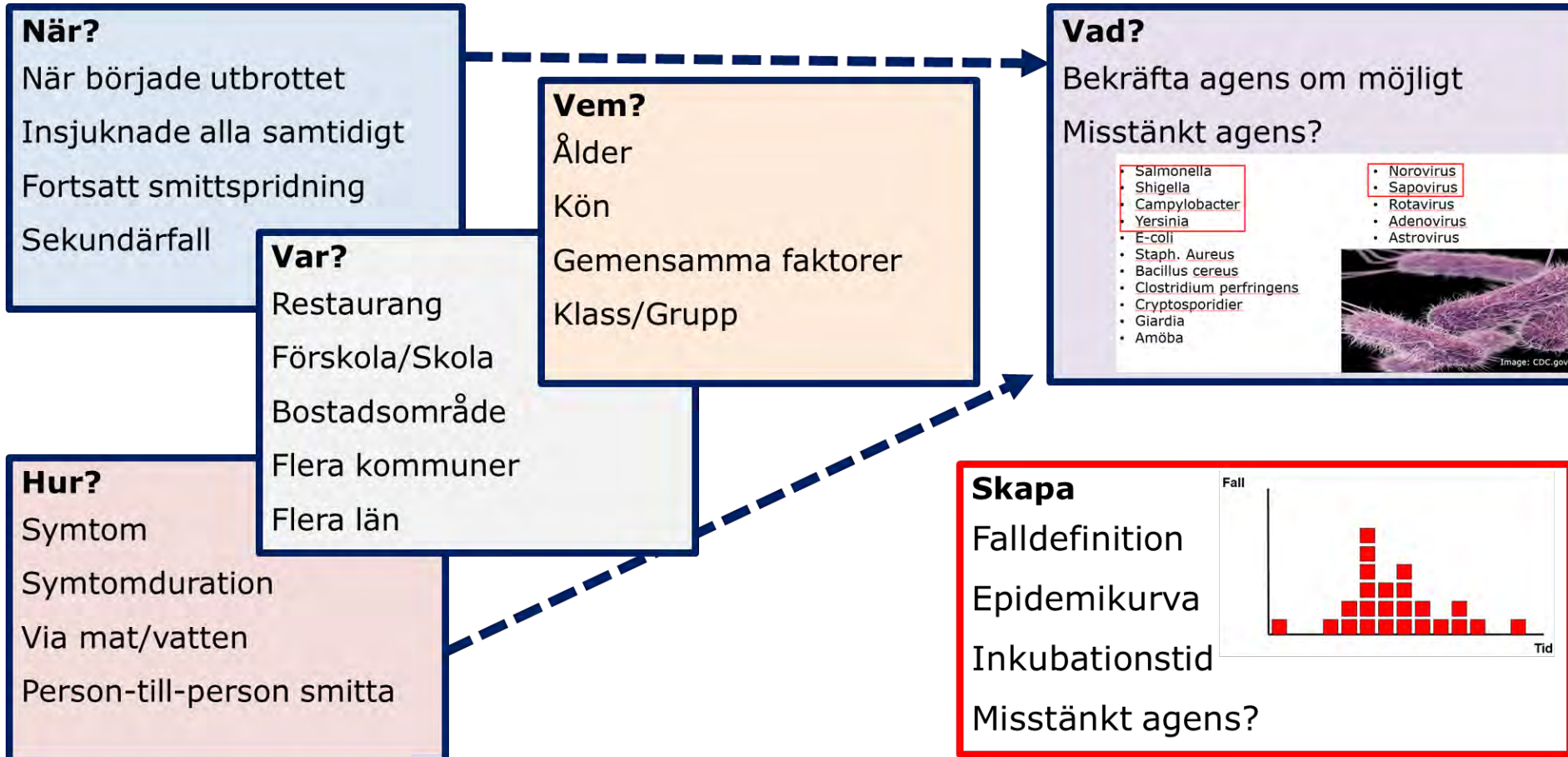
Joanna Nederby Öhd
Epidemiolog

Hur upptäcks ett mag-tarmutbrott?

- Sminet
- Kommunens miljö- och hälsoskyddsförvaltningar
- Privatpersoner
- Företag/skolor/förskolor/sällskap
- Vården - information från behandlande läkare
- Folkhälsomyndigheten
- Massmedia



Sammanfattning av utbrotsutredning



Utbrott - arbetssätt

- Intervjuer
- Online enkät, våra egna eller nationella
- Provtagning av sjuka
- Statistiska analyser
- I samarbete med kommunens livsmedelskontroll provtagning av mat/dryck och eventuellt provtagning av kökspersonal
- I samarbete med kommunens hälsoskydd ser till att lokaler städas som de ska etc.
- Samarbete med andra myndigheter: andra smittskydd, Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket, Länsstyrelsen



Tack snälla för att ni lyssnade

